

Sygn. akt V CSKP 92/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K. Z. i S. Z.

przy uczestnictwie Gminy Miejskiej B. i Skarbu Państwa-Regionalnego Zarządu
Gospodarki Wodnej w W.

o rozgraniczenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 maja 2021 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania Gminy Miejskiej B.

od postanowienia Sądu Okręgowego w J.

z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie w punktach III i IV i w tym
zakresie sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w J. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 17 października 2018 r. dokonał rozgraniczenia nieruchomości położonej w B. w postaci działek nr (...), (...)/1, (...)/2 opisanych w księdze wieczystej (...) stanowiących własność K. Z. i S. Z. oraz działek numer (...)4, (...)5, (...)1 opisanych w księdze wieczystej (...) stanowiących własność Gminy Miejskiej B. i działki numer (...)0 opisanej w księdze wieczystej (...) stanowiącej własność Skarbu Państwa w trwałym zarządzie Regionalnego Zarządu

Gospodarki Wodnej we W. w sposób opisany w sentencji postanowienia. Ponadto Sąd ten nakazał wnioskodawcom K. Z. i S. Z. oraz Gminie Miejskiej B., aby uiścili na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w (...) kwoty po 1 590,08 zł tytułem wynagrodzenia biegłego geodety poniesionego tymczasowo przez Skarb Państwa oraz ustalił, że w pozostałym zakresie ponoszą oni koszty związane ze swoim udziałem w sprawie. Ustalił, że na skutek wniosku K. Z. i S. Z. o wszczęcie postępowania rozgraniczeniowego postępowanie takie zostało zainicjowane przez Wójta Gminy B. postanowieniem z dnia 12 listopada 2013 r., w którym wyznaczył do przeprowadzenia czynności rozgraniczeniowych uprawnionego geodetę. Ostatecznie postępowaniem rozgraniczeniowym objęto działki gruntu nr (...) /2 i (...) z działką nr (...)5 oraz działki nr (...)5, nr (...)0 i (...)1. W dniu 21 sierpnia 2014 r. uprawniony geodeta dokonał czynności geodezyjnych w terenie w obecności zainteresowanych, sporządzając opinię w przedmiocie rozgraniczenia nieruchomości. Przebieg granic proponowany przez geodetę nie został zaakceptowany przez K. Z. i S. Z., którzy nie podpisali protokołu granicznego. W związku z tym decyzją z dnia 13 lutego 2015 r. Wójt Gminy B. umorzył postępowanie rozgraniczeniowe, przekazując sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w B.. Sąd ten ustalił, że K. Z. i S. Z. są właścicielami działek gruntu nr (...) (zabudowanej budynkiem mieszkalnym), (...) /1 i (...) /2 nabytych na podstawie umowy sprzedaży z dnia 28 października 1970 r. i korzystają z nich nieprzerwanie do chwili obecnej. Problem przebiegu granic ujawnił się, gdy Gmina B. rozpoczęła przebudowę drogi - działki gruntu nr (...)4. W związku z tym zażądano od małżonków Z. rozebrania ogrodzenia biegnącego pomiędzy działkami numer (...)4 i (...). Sąd Rejonowy w B. wyrokiem z dnia 22 stycznia 2013 r. oddalił powództwo Gminy Miejskiej B. skierowane przeciwko K. Z. i S. Z. o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i zaniechanie naruszeń. Sąd przyjął na podstawie opinii biegłego geodety, że możliwe jest ustalenie przebiegu granic według stanu prawnego.

Sąd Rejonowy wskazał, że ustalenie przebiegu granic następuje, zgodnie z art. 153 k.c., według kolejno występujących kryteriów stanu prawnego, ostatniego spokojnego stanu posiadania oraz biorąc pod uwagę wszelkie okoliczności. Przyjął, że materiał dowodowy oraz opinia biegłego geodety umożliwiały ustalenie

przebiegu granicy między działkami (...), 69/1, (...)/2 a działkami nr (...)4, (...)5, (...)1, (...)0 według stanu prawnego nieruchomości. Podkreślił, że zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 kwietnia 1999 r. w sprawie rozgraniczania nieruchomości (Dz.U. Nr 45, poz. 453; dalej: „rozp.”) podstawę ustalania przebiegu granic nieruchomości stanowią dokumenty stwierdzające stan prawny nieruchomości, określające położenie punktów granicznych i przebieg granic nieruchomości, którymi są odpisy z ksiąg wieczystych lub odpisy dokumentów znajdujących się w zbiorze dokumentów, wypisy aktów notarialnych, prawomocne orzeczenia sądu i ugody sądowe, ostateczne decyzje administracyjne. Zaznaczył, że w niniejszej sprawie biegły oparł się na dokumentach przekazanych przez Starostwo Powiatowe w B., które znajdowały się w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym, w związku z czym granica została ustalona na podstawie stanu prawnego. Dodatkowo ustalił, że na podstawie aktu nadania z dnia 13 grudnia 1947 r. oraz decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w B. z dnia 14 września 1965 r. S. B. uzyskał na własność gospodarstwo rolne położone w B. o pow. 3,90 ha obejmujące działki o numerach 2(...), (...)8, (...)9. W wyniku odnowienia operatu ewidencji gruntów w 1984 r. zmianie uległa numeracja działek i tak działka numer 2(...) otrzymała numer 58; działka numer (...)8 otrzymała numer (...) - obecnie w wyniku podziału numer (...)1 i (...)2; działka numer (...)9 otrzymała numer nurner (...). Na podstawie decyzji Wojewody J. z dnia 4 marca 1991 r. Gmina B. nabyła z mocy prawa nieodpłatnie prawo własności m.in. działek numer (...)4 i (...)5 oznaczonych w ewidencji gruntów jak drogi.

Wnioskodawcy oraz Gmina B. wnieśli apelacje od postanowienia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w (...) postanowieniem z dnia 28 lutego 2019 r. sprostował oczywistą omyłkę pisarską popełnioną w punkcie I tiret pierwszy postanowienia w ten sposób, że w miejsce numeru działki „(...)5/1” wpisał „(...)1”, oddalił apelację S. Z. i K. Z., oddalił apelację Gminy B. oraz ustalił, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie. Podzielił ustalenia faktyczne i wnioski dotyczące przebiegu granic pomiędzy spornymi nieruchomościami wynikające z opinii biegłego i geodety. Podkreślił, że

zarzuty zawarte w obu apelacjach koncentrowały się wokół kwestii odmiennego stanu prawnego nieruchomości wynikającego bądź to z nabycia działek lub ich części w drodze zasiedzenia lub nabycia z mocy prawa pasa gruntu zajętego pod drogę. Przyjął, że kognicja sądu w sprawie o rozgraniczenie uniemożliwia stwierdzenie nabycia prawa własności całych nieruchomości lub ich wyodrębnionych geodezyjnie części przez zasiedzenie. Wskazał, że Gmina B. upatruje podstaw do ustalenia przebiegu granic według linii wskazanej przez siebie w apelacji z uwagi na nabycie przez nią prawa własności części działki (...)/2 i (...) na skutek wybudowania na niej drogi. Zauważył, że zgodnie z art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. z 1998 r. Nr 133, poz. 872) nieruchomości pozostające w dniu 31 grudnia 1998 r. we władaniu Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, niestanowiące ich własności, a zajęte pod drogi publiczne, z dniem 1 stycznia 1999 r. stają się z mocy prawa własnością Skarbu Państwa lub właściwych jednostek samorządu terytorialnego za odszkodowaniem. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, podstawą do ujawnienia w księdze wieczystej przejścia na własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego nieruchomości, o których mowa w ust. 1, jest ostateczna decyzja wojewody. Z ust. 3a wynika zaś, że jeżeli istnieje konieczność określenia granic nieruchomości, które przeszły na własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego, wydając decyzję, o której mowa w ust. 3, nie wydaje się decyzji o podziale nieruchomości. Sąd Okręgowy spostrzegł, że działka nr (...)4 położona w B. stanowi drogę gminną. Zauważył, że istota sporu sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy część działki (...)1 i (...) według linii granicznych stanowi drogę gminną. Zaznaczył, że w niniejszym postępowaniu w sposób jednoznaczny nie sposób ustalić, że nastąpiło, na podstawie art. 73 ustawy z dnia 13 października 1998 r., nabycie przez Gminę w określonych granicach pasa gruntu. Uznał, że stosownie do tego przepisu obecnie nie ma przeszkód do wydania przez Wojewodę odpowiedniej decyzji, o ile nabycie własności w tym trybie nastąpiło.

Gmina Miejska B. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego, zaskarżając je w zakresie pkt III oraz zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 153 k.c. w związku z § 3 pkt 1, 4 pkt 4 rozp. w

związku z art. 18 ust. 1 i art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 ze zm.; dalej: „p.w.sam.ter.”), a także naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 227, art. 232 w związku z art. 13 § 2, art. 382 w związku z art. 13 § 2, art. 382 w związku z art. 13 § 2 i art. 28 § 2 w związku z art. 391 § 1 i art. 316 § 1 w związku z art. 391 i art. 13 § 2 k.p.c., art. 378 § 1 i art. 382 w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 278 w związku z art. 227, art. 232, art. 292 i art. 328 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego oraz liczne zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczą w istocie jednej kwestii, mianowicie pominięcia decyzji komunalizacyjnej Wojewody J. z dnia 4 marca 1991 r. oraz związanych z nią dokumentów. W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia znajduje się jedynie wzmianka, że na podstawie decyzji Wojewody J. z dnia 4 marca 1991 r. Gmina B. nabyła z mocy prawa nieodpłatnie prawo własności m.in. działek numer (...)4 i (...)5 oznaczonych w ewidencji gruntów jak drogi. Sądy *meriti* nie wyciągnęły natomiast żadnych wniosków z tego faktu. Skoro opowiedziały się one za wariantem rozgraniczenia zgodnym ze stanem prawnym, to tym bardziej powinny odnieść się do prawomocnej decyzji komunalizacyjnej, która m.in. stanowi podstawę do wpisu w księdze wieczystej (art. 20 ust. 1 p.w.sam.ter.). Decyzja wydana na podstawie art. 5 ust. 1 p.w.sam.ter. ma charakter deklaracyjny jednakże zawiera także element konstytutywny, gdyż gmina może dysponować mieniem dopiero z chwilą wydania prawomocnej decyzji (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1993 r., III CZP 64/93, OSNC 1993, nr 12, poz. 209). Za utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego trzeba uznać stanowisko, że sąd w postępowaniu cywilnym jest związany ostateczną decyzją administracyjną, i to niezależnie od jej deklaracyjnego czy konstytutywnego charakteru oraz od charakteru sprawy, w której została wydana. Oznacza to, że sąd jest obowiązany uwzględnić stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., IV CSK 302/08, niepubl.).

Zarzut naruszenia art. 278 w związku z art. 227, art. 232, art. 292 i art. 328 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. dotyczy niepowołania biegłego sądowego z zakresu geodezji i kartografii oraz zastąpienie tego dowodu wyjaśnieniami wnioskodawców i opinią sporządzoną w administracyjnym postępowaniu rozgraniczeniowym. Zarzut ten nie jest trafny. Po pierwsze, w niniejszym postępowaniu występował już biegły geodeta. Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że sąd ma obowiązek dopuszczenia dowodu z opinii dalszych biegłych, jeżeli zachodzi taka potrzeba, a więc w szczególności wtedy, gdy przeprowadzona już opinia zawiera istotne luki, jest nieprzekonująca, niekompletna, pomija lub wadliwie przedstawia istotne okoliczności, nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, jest niejasna, nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna. Sąd nie ma zaś obowiązku dopuszczenia dowodu z opinii kolejnego biegłego czy też opinii instytutu tylko z tej przyczyny, że dotychczasowa opinia była dla strony (uczestnika) niekorzystna (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 262/15, niepubl. i z dnia 10 lipca 2020 r., II CSK 558/18, niepubl.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

ke